

Bernáth Magdolna
Lénárd Judit
Patonainé Kökényesi Katalin

Sokszínű
Magyar nyelv
6

Mozaik Kiadó – Szeged, 2013

1. Olvassátok el az alábbi szöveget, majd válaszoljatok a kérdésekre!

Két kapitánya **volt** Drégely várának: Szondi György és Békefalusi Gergely. Egyik sem **gondolta**, hogy már közel **jár** a török, Békefalusi Gergely még a várat is elhagyta, **hazalátogatott**, hadd **lássa** az övéit.

Ezalatt Ali basa tízezer katonával és hat tarackkal úgy **körülvette** Drégely várát, hogy oda még a madár sem **repülhetett be**. De nemcsak **körülvette**, lövetni is **kezdté** a várat: éjjel-nappal **szóltak** az ágyúk. Valósággal **elsötétült** az ég a lőporfüsttől.

Szondi György pedig **megesküdött**, hogy a várat élete fogytáig **védelmezi**. [...]

– Nem **várom meg**, míg Ali basa csalárd módon szolgaságba **hurcol**. Az én nyakamba nem **vet** láncot. Inkább **halok meg** becsülettel, sem mint szégyennel **éljem** az életem.

Azzal Szondi György maroknyi népével **kirohant** a várból, és **vágta, aprította** a törököt.

(Lengyel Dénes: Magyar mondák a török világból és a kuruc korból)

a) Mondjátok el az ostrom történetét a saját szavaitokkal!

b) Hogyan mondanád másképp?

hadd lássa az övéit, csalárd módon rabságba hurcol, nyakamba láncot vet

c) Milyen embernek ismertétek meg a szöveg alapján Szondi Györgyöt? Jellemezzétek őt néhány kifejezéssel!

d) Mi a közös a kiemelt szavakban?

e) Gyűjtsétek össze és rögzítsétek vázlatban mindazt, amit már tudtok az igéről!

2. Párosítsátok a kérdéseket és a válaszokat!

Mit csinált?

Mi történt?

Létezett?

Elsötétült.

Volt.

Körülvette.

Az ige olyan szófaj, amely azt fejezi ki, hogy

- valami történik;
- valaki cselekszik;
- valaki/valami létezik, előfordul, van valahol, valamikor, valamilyen állapotban stb.

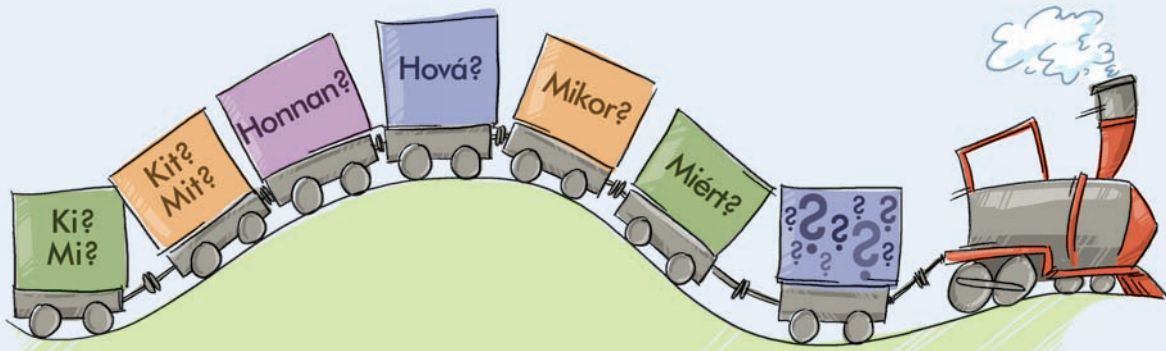
3. Keressetek példákat a fenti szövegből a különböző halmazokba aszerint, hogy mit fejez ki az ige!

cselekvés

történés/
állapotváltozás

létezés

4. Párokban dolgozva állítsatok össze minél hosszabb vonatszerelvényt! Egészítsétek ki a **szállít** ige-t a rajz segítségével minél több kifejezéssel!

Az ige a beszédben és írásban bővítményekkel egészíthető ki. **Vannak olyan igék, amelyeknél kötelező a bővítmény használata. Ezt a kötelező bővítményt vonzatnak nevezük** (pl. *valaki ad valamit valakinek, valakit megajándékozik valaki valamivel, valaki gyönyörködik valamiben/valakiben, valaki törődik valamivel/valakivel, valaki elcsodálkozik valamin/valakin*).

5. Más nyelvekben is található vonatok. Keressetek rá példákat az általatok tanult idegen nyelvből!

6. Válasszátok ki az alábbiak közül azokat az igéket, amelyek bővíthetők a **kit?/mit?** kérdésre felelő szóval!

ír, esteledik, oson, látogat, sír, megy, kérdez, épít, okoskodik

Azokat az igéket, amelyeket a *kit?, mit?, kiket?, miket?* kérdésekre felelő szavakkal tudjuk bővíteni, tárgyias igéknek nevezük (pl. *néz, eszik, szeret*). **Azokat az igéket, amelyeket ilyen módon nem lehet bővíteni, tárgyatlan igéknek nevezük** (pl. *fut, barátkozik, kacag*).

A tárgyatlan ige igekötővel tárgyassá válhatnak (pl. *fut – végigfutja az utat / átfutja a levelet*).

7. Csoportokat alkotva gyűjtsetek az alábbi képek alapján minél több tárgyas igét!

8. a) Olvassátok el az alábbi mondatokat! Hasonlítsátok össze a kiemelt igepárokat, majd beszéljétek meg, mi a különbség az igék jelentése között!

Péter versenyszerűen **fut**.

Robi **odafut** a telefonfülkéhez az elgurult labdájáért.

Egy középső csoportos óvodás már önállóan **öltözik**.

Kristóf edzés előtt mindig **átöltözik**.

A földigiliszta a talajban apró járatokat **ás**.

A kertész új gyümölcsfa ültetése előtt mindig **kiás** egy gödrot a facemete számára.

b) Gyűjtsetek ti is hasonló igepárokat!

Az igék többféle cselekvést kifejezhetnek. A folyamatos cselekvésnek nincs meghatározott eredménye, vagy bármilyen hosszú ideig tarthat (pl. *sétál, néz*). A befejezett cselekvés esetében a történés már befejeződött, vagy valamilyen eredménnyel jár (pl. *kisétál, átnéz*). A magyar nyelv legtöbbször igekötőkkel fejezi ki a cselekvés befejezettségét.

9. a) Vezettél már naplót? Milyen bejegyzés kerülne a mai naphoz? Készíts egy rövid fogalmazást a füzetedbe a mai nap képzeletbeli kezdetéről az alábbi igealakok felhasználásával!

megtöröltem, elkéstem, megettem, ébredek, felhúztam, nem találtam meg, alszom, odarohantam, kikerültem

- b) Milyen cselekvést fejeznek ki a fogalmazásban az egyes igealakok? Beszéljétek meg!

10. a) Alakítsátok át a következő igéket a megadott jelentésnek megfelelően!

- átússza – egy hiba elkövetése után nem kap büntetést
- ráír – hibásan jegyez le valamit
- elrohan – tolakodó módon közeledik valakihez
- eltakarít – pénzt gyűjt, spórol
- leolvas – újra átnéz valamit

- b) Írjátok egy-egy mondatot a füzetetekbe a fenti igék igekötő nélküli alakjainak felhasználásával!

A szó teremtő ereje

Az ige kifejezés eredetileg beszédet, szót jelentett. Vallási értelemben Isten szavát, kinyilatkoztatását értik alatta, ahogyan azt az alábbi bibliai idézet is mutatja:

Kezdetben volt az Ige, és az Ige Istennél volt. [...] Minden általa lett [...].

(János evangéliuma 1: 1-3 – A Magyar Bibliatársulat fordítása)

Vagyis Isten a szó által teremtette a világot.

A szó teremtő erejébe vetett hit igen elterjedt volt a régi kultúrákban. Ez megnyilvánult például abban is, hogy bizonyos dolgok neveit nem volt szabad kimondani, mert attól féltek, hogy ezzel megidézik azt, aminek a nevét kimondták. A különböző veszedelmes vadállatokat ezért gyakran csak körülírással nevezték meg, így keletkezett például a farkas kifejezésünk is.

Írjátok ti is körül azokat a dolgokat, amelyekről tartotok!

1. Olvassátok el a következő szöveget, majd válaszoljatok a kérdésekre!

– Te, Sajó! [...] Vajon mi történt, hogy még mindig dél van? Megállt ez az óra.
 – Dehogyan állt meg, Gyöngykém! – mondta Sajó bácsi. – Hiszen már most kevesebbet mutat, mint mikor elkezdted ezt a mondatot.

– Sajó – szólt halkán Gyöngyi néni –, úgy látszik, visszafelé indult el az idő. [...]

Tűnődtek, tűnődtek, hogy most mit tegyenek, aztán hamarosan rájöttek, hogy csodálatos dolog, amit fölfedeztek.

– Én ezt hírül adom az újságban – mondta Sajó bácsi. – Az egész világ ide fog seregleni. Megmondjuk, hogy itt visszafelé telik az idő. Mindenki boldog lesz, hogy fiatalabb lehet! [...]

A hirdetés másnap délután megjelent a gödöllői és a Heves megyei lapokban, később a budapesti újságokban, a Pest megyeiekben, a dunántúliakban és a tiszántúliakban, még később a romániai, a szlovákiai, a jugoszláv, az orosz és az amerikai újságokban is. Egy kínai újságban is megjelent, de sajnos nem kínai betűkkel, ezért senki nem tudta elolvasni.

(Czigány Zoltán: Csoda és Kósza)

a) Milyenek ismertétek meg a részlet szereplőit? Beszéljétek meg!

b) Keressetek a szövegben olyan szavakat, amelyek főnevek és melléknevek is lehetnek!

c) A szövegben előforduló melléknevek közül melyek a tulajdonnévből képzettek?

2. a) Alakítsatok csoportokat! Figyeljétek meg az alábbi ábrát, majd keressétek meg a párokat!

tulajdonnév

- Északi-középhegység
- Széchenyi-hegy
- Nők Lapja
- Gellért Szálló
- Olaszország
- Közép-Európa
- József Attila-díj
- Móricz Zsigmond
- Nemzeti Színház
- Jókai
- Dunántúl

képzett melléknév

- nemzeti színházi
- északi-középhegységi
- jókais
- közép-európai
- József Attila-díjas
- dunántúli
- Gellért szállói
- Móricz Zsigmond-i
- olaszországi
- Széchenyi-hegyi
- Nők Lapja-beli

b) Csoportosítsátok az előbbi mellékneveket aszerint, hogy milyen fajtájú tulajdonnevekből képeztük őket!

személynév

földrajzi
név

intézmény-
név

cím

díj

A tulajdonnevekből gyakran képezünk melléknevet. Leggyakoribb képzők: az *-i*, az *-s* és a *-beli*. Ilyenkor a nagy kezdőbetű vagy kis kezdőbetűre változik (pl. *északi-középhegységi*), vagy pedig megtartjuk az eredeti nagy kezdőbetűs írásmódot (pl. *Széchenyi-hegyi*).

3. Képezzetek mellékneveket az alábbi személynevekből! A füzetben dolgozzatok! (A helyes írásmódban a 2. feladat példái segítenek.)

Babits Mihály, Gárdonyi, Bartók Béla, Kodály, Munkácsy

A többemű személynevekből képzett melléknevekhez kötőjellel kapcsoljuk az *-i*, *-s* képzőket, és megtartjuk a nagy kezdőbetűs írásmódot (pl. *Arany János-i*).

Az egyelemű személynevekből képzettek esetén a melléknevet kis kezdőbetűvel, kötőjel nélkül írjuk (pl. *vörösmartys*).

4. Találjátok ki, kire gondoltunk! Ezután pedig képezzetek a személynevekből mellékneveket!

Nobel-díjas magyar tudós,
a C-vitamin felfedezője
(vezetéknév és keresztnév)

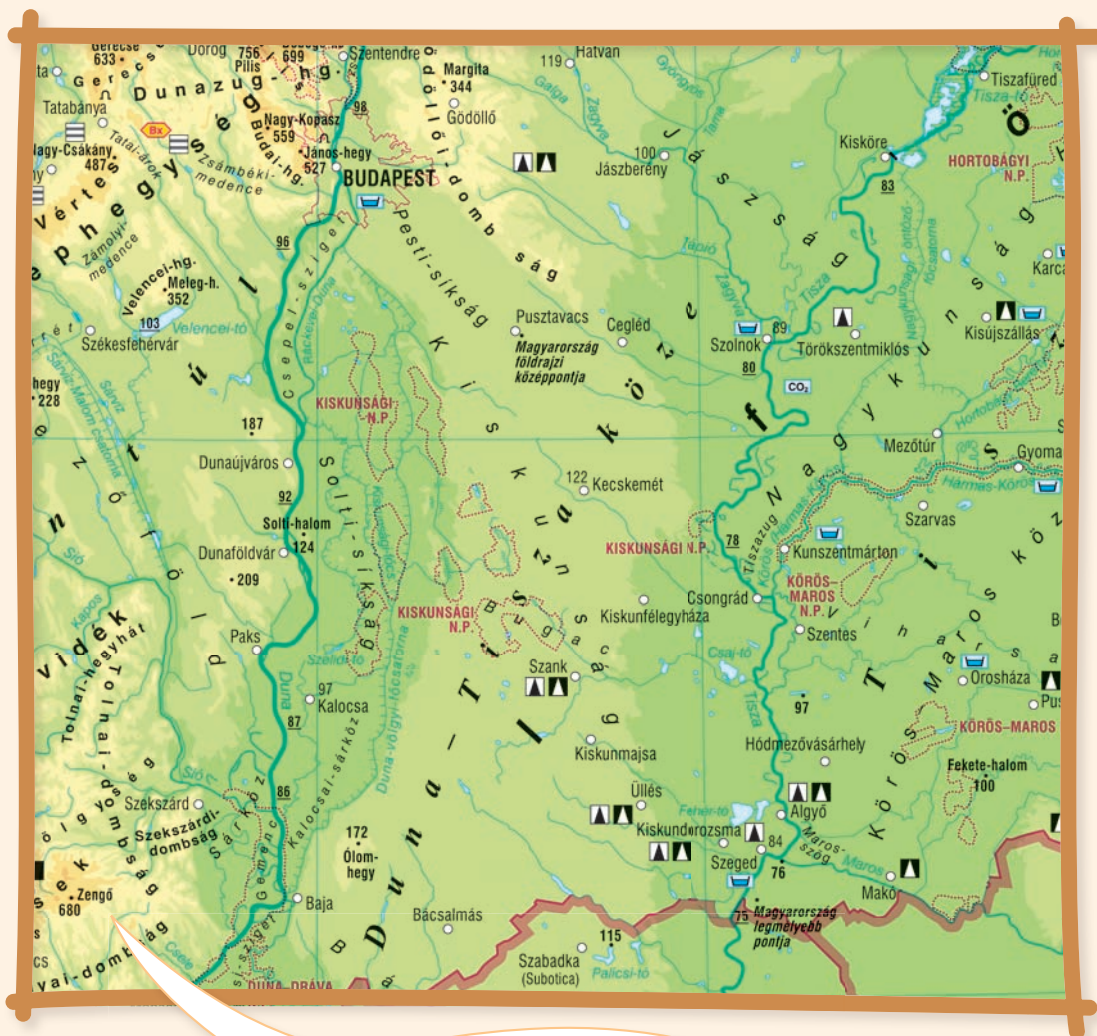
A bűvös kocka ma élő
magyar feltalálója
(vezetéknév)

A Himnusz költője
(vezetéknév és keresztnév)

5. Párokban dolgozzatok! Felváltva keressetek a térképen egyelemű földrajzi neveket, majd írjátok le a füzetbe a belőlük képzett mellékneveket az alábbi példák alapján!

Dunántúl → dunántúli; Székesfehérvár → székesfehérvári; Lengyeltóti → lengyeltóti

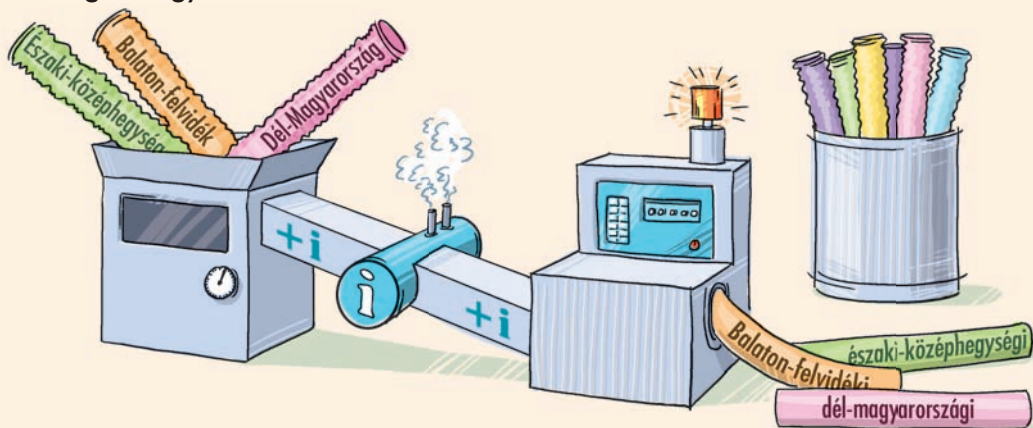

A tulajdonnevekből képzett melléknevek helyes írásához segítségére lehetnek a helyesírási szótárak vagy az internet (pl. az alábbi oldal: <http://www.magyarhelyesiras.hu>).

Az egyelemű földrajzi nevekhez az *-i* képzőt közvetlenül kapcsoljuk, illetve kis kezdőbetűvel kezdjük a szót (pl. *balatoni*). Az *-i*-re végződő nevekhez nem írunk újabb *-i*-t (pl. *ercsi*).

6. a) Figyeljétek meg, hogyan működik a „melléknevesítő gép”! Mikor marad meg a nagy kezdőbetű?

- b) Mi lenne a végeredmény, ha az alábbi földrajzi neveket is beletennénk a melléknevesítőbe? Beszéljétek meg!

Velencei-tó

János-hegy

Nyugat-Európa

A többemű földrajzi nevek *-i* képzős alakjaiban a tulajdonneveket akkor írjuk nagybetűvel, ha előtagként szerepelnek és önmagukban is tulajdonnevek (pl. *Csepel-szigeti*). Ha utótagként állnak, akkor a tulajdonneveket is ugyanúgy kis kezdőbetűvel írjuk, mint a közszavakat (pl. *kelet-európai*).

7. Képezzetek mellékneveket az alábbi képek alapján!

A közigazgatási térkép neveiből képzett melléknevekben megtartjuk a nagy kezdőbetűs írásmódot (pl. *Margit hídi*).

8. Figyeljétek meg az intézménynevek -i képzős alakjainak helyesírását a példákban! Gyűjtsétek a környezetetekből intézményneveket, és képezzetek belőlük mellékneveket!

• Fenyőfa Hotel	Fenyőfa hotelbeli
• Szilágyi Erzsébet Gimnázium	Szilágyi Erzsébet gimnáziumi
• Szépművészeti Múzeum	szépművészeti múzeumi

9. a) Döntsétek el, hogy melyik írásmód a helyes! Ha jól dolgoztatok, akkor a betűket helyes sorrendben összeolvasva egy fővárosi intézmény nevének az első felét kapjátok meg. Hogyan hangzik a teljes név?

Bajor Gizi színeszmúzeumi (Z)	Bajor Gizi Színeszmúzeumi (K)
Árpád fejedelem gimnáziumi (O)	Árpád Fejedelem gimnáziumi (I)
Uránia Nemzeti Filmszínházi (P)	Uránia nemzeti filmszínházi (S)
Béke utcai általános iskolai (G)	Béke Utcai Általános iskolai (T)
Kelenföldi Pályaudvari (E)	Kelenföldi pályaudvari (R)
Budapest Kávéházi (U)	Budapest kávéházi (Á)

b) Találjátok ki ti is hasonló rejtvényt!

Az intézménynevek -i képzős alakjaiban nagy kezdőbetűvel írjuk a tulajdonneveket (pl. *Móra Ferenc múzeumi*) és az azzal egyenértékű közneveket (pl. *Virág szállói*). A név többi tagját pedig kis kezdőbetűvel írjuk (pl. *országos Széchényi könyvtári*).

10. a) Figyeljétek meg a címekből képzett melléknevek helyesírását!

• Nemzeti Sport	Nemzeti Sport-beli
• A Pál utcai fiúk	A Pál utcai fiúk-beli (események)

b) Gyűjtsétek 3-3 példát az állandó, illetve az egyedi címek -i képzős alakjaira!

A címekhez a képzőt kötőjellel kapcsoljuk, illetve megtartjuk a nagy kezdőbetűs írásmódot (pl. *Egri csillagok-beli*).

11. Hogyan írjuk helyesen azokat a tulajdonneveket, amelyekből az alábbi, kiemelt mellékneveket képeztük? Beszéljétek meg!

Kertész Imre **Nobel-díjas** író.

Az **arany málna díjas** színész nem örült a kitüntetésnek.

A díjak, kitüntetések nevéből képzett melléknevekben a tulajdonnévi tag nagy kezdőbetűjét megtartjuk (pl. *Kossuth-díjas*), a közneveket pedig kis kezdőbetűvel írjuk (pl. *innováció díjas*).

12. Alkossatok csoportokat, és találjatok ki díjneveket!

Milyen díjasok lennének az állatok kitüntetett személyek? Írjátok le a füzetetekbe!

színész, szakács, rendőr, tanár, sportoló

13. a) Lássátok el *-i/-s/-beli* képzővel az alábbi tulajdonneveket, majd írjátok le a szavakat a füzetetekbe!

Varró Dániel + es

Holt-Maros + i

Pulitzer-díj + as

Balaton-felvidék + i

Balatonalmádi + i

A kőszívű ember fiai + beli

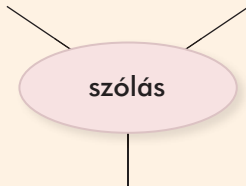
Dóm cukrászda + beli

Kölcsey + s

József Attila Múzeum + i

- b) Alkossatok párokat! Cseréljétek füzetet, és ellenőriztétek egymás munkáját! Segítségetekre lehet *A magyar helyesírás szabályai* (tizenegyedik kiadás) című kézikönyv vagy az online helyesírás szótár (<http://www.magyarhelyesiras.hu>).

1. A pókhálóábrák segítségével ismételjétek át, amit az állandósult szókapcsolokról tanultatok!

2. Olvassátok el az alábbi szöveget, majd válaszoljatok a kérdésekre!

- Sajnos, kislányom, ez egy létezik katica.
- Nem látod, hogy két pöttye van?
- Dehogynem. De teljesen szabályosan van neki két pöttye. [...]
- És mégis katica?
- Persze. Úgy hívják, változékony katica. Latinul Coccinella bipunctata. [...]
- És hogyha látok egy olyan katicát, amelyiknek tíz pöttye van, az is létezik katica?
- Hát **az én fejem sem káptalan**. De várjál, mindjárt megnézem. Valamelyik könyvben biztos benne van.
- Micsoda nem a te fejed?
- Káptalan.
- Az mit jelent?
- Hogy én se tudhatok mindent.
- És akinek a feje káptalan, az mindent tud?
- Majdnem mindent. [...]
- Akkor a te fejed kápos.
- Hát bizony, eléggé kápos.

(Lázár Ervin: Százpöttyes katica)

- a) Kik a párbeszéd szereplői?
- b) Szerintetek miért gondolja a kislány, hogy a kétpöttyes katica nem létezik? Beszéljétek meg!
- c) A szöveg alapján magyarázzátok meg „az én fejem sem káptalan” kifejezés jelentését! Az állandósult szókapcsolatok melyik csoportjába sorolnátok?
- d) Olvassátok el az alábbi szómagyarázatot! Próbáljátok meg kitalálni a segítségével az állandósult szókapcsolat eredetét!

A magyar káptalan szónak több jelentése van. Káptalannak hívták a püspökök tanácsadó testületét és a rájuk bízott levéltárat, amelyben magánemberek fontos iratait (pl. végrendeleteket, szerződéseket) őrizték. Sőt így nevezték azt a levéltárost is, aki a hozzá fordulóknak az iratok alapján felvilágosítással szolgált.

- e) Mit jelent a szövegben a kápos szó? Hogyan alkothatta meg a kislány?

3. Olvassátok el az alábbi szöveget! Melyik szólásunk eredetére ad magyarázatot? Beszéljétek meg!

Régen a ruháknak, kabátoknak nem volt zsebe, ezért egyes ruhadarabok (pl. köntös, szűr, csuha) ujját olyan bőre varrták, hogy elférjen benne minden szükséges dolog. Viselője így csak kirázta belőle, amire éppen szüksége volt.

A szólások állandósult szókapcsolatok: jelképes értelmű kifejezések, mondatok, melyek formája állandó. Népszokásokból, mesterségek szókincséből erednek, vagy megtörtént eseményhez fűződnek. Szólás úgy lett belőlük, hogy az eredeti szókapcsolatot átvitték valamilyen hasonló helyzet, cselekvés, tulajdonság megnevezésére.

4. Határozzátok meg az alábbi szólások jelentését! Vitassátok meg a szómagyarázatok és a képek segítségével, hogy mi lehet az eredetük! Melyek köthetők mesterségekhez, melyek valamilyen szokáshoz? Csoportokban dolgozzatok!

Lépre megy.

Itt a kezem, nem disznóláb!

Dugába dől.

Kihúz a csávából.

Leesik neki a tantusz.

- duga/donga: a hordó falát alkotó deszka
- lép: madárfogáshoz használt, a fagyöngy terméséből főzött ragadós anyag
- csáva: a nyersbőr kikészítéséhez használt lúgos folyadék
- disznóláb: régi puska, pisztoly
- tantusz: pénzt helyettesítő telefonérme, amelyet régebben az utcai telefonokba dobtak be

b) Megoldásaitokat vessétek össze az O. Nagy Gábor *Mi fán terem?* című könyvében szereplő magyarázatokkal!

c) Melyik szólás lehet a legfiatalabb? Miért? Beszéljétek meg!

5. Hogyan keletkezettek az alábbi szólások? Találjatok ki hozzájuk egy történetet! Csoportokban dolgozzatok!

Csütörtököt mond.

Lenyeli a békát.

- b) Történeteiteket vessétek össze az O. Nagy Gábor *Mi fán terem?* című könyvében szereplő történetekkel!

6. Beszéljétek meg, mit jelentenek az alábbi szólások! Melyik ered az alábbi Aiszóposz-meséből? Vitassátok meg!

Kilóg a lóláb.

Savanyú a szőlő.

Kibújik a szög a zsákból.

Egy szőlőt kapálnak.

A róka a felfuttatott szőlőn érett fürtöket látott, és szeretne volna megenni, de nem sikerült elérnie. Az egér ezt látva mosolygott rajta, és így szólt: „Semmit sem ehetsz.” A róka nem akart szégyenben maradni az egér előtt, és ezért így szólt: „Mert még éretlenek.”

(Aiszóposz: A róka és az egér – Fordította: Sarkady János)

7. Szerintetek melyik néptől vettük át az alábbi szólást? Miért? Vitassátok meg!
A kutya ugat, a karaván halad.

Vannak olyan szólások és közmondások, amelyek számos nyelvben megtalálhatók nagyon hasonló alakban. Az egyes népek ugyanis átveszik és saját nyelvükre lefordítják egymás szólásait, közmondásait, vagy ismert történetek alapján (pl. ismert állatmesék, Biblia) maguk alkotnak hasonló szólásokat és közmondásokat (pl. *savanyú a szőlő, Ki mint vet, úgy arat.*).

8. Nézzetek utána, hogy melyik állatmeséből erednek az alábbi állandósult szókapcsolatok! Meséljétek el társaitoknak! Segítségül használhatjátok O. Nagy Gábor *Mi fán terem*, Forgács Tamás *Magyar szólások és közmondások szótára* című munkáját vagy az internetet!

Kígyót melenget a keblén.

Mással kapartatja ki a gesztenyét.

Egy fecske nem csinál nyarat!

9. a) Melyik halmazba illenek az alábbi állandósult szókapcsolatok? Magyaráz-
zátok meg a jelentésüket!

szólás

szóláshasonlat

közmondás

- Amelyik kutya ugat, az nem harap.
- Kosarat kap.
- Nincsen rózsza tövis nélkül.
- Gyöngyöt szór a disznók elé.
- Orránál fogva vezet valakit.
- Aki másnak vermet ás, maga esik bele.
- Ajándék lónak ne nézd a fogát!
- Éhes, mint a farkas.
- Báránybőrbe bújít farkas
- Nem mind arany, ami fénylik!
- Ha nincs ott a macska, cincognak az egerek.
- Zsákbamacskát vesz.

- b) Válasszatok egyet a fenti szókapcsolatok közül, és nézzetek utána, hogy mi a megfelelője az általatok tanult idegen nyelven!

10. Hol, mikor használhatjuk az alábbi szólásokat? Beszéljétek meg, és javítsátok a mondatokat!

- Madarat lehetett volna fogatni a szurkolókkal, amikor a 93. percben gólt lőtt a csapat.
- A fejemet teszem rá, tanárnő, hogy Geréb volt az áruló.
- Tegnap tengelyt akasztottam a nővéremmel, mert nem akarta levinni a szemetet.
- Eltörött a mécses, amikor Kati meglátta, hogy eltűnt a bicikrije.
- Jancsi a patakparton csapta a szelet Iluskának.

Mai szólások

Szólások nem csak a múltban születtek nyelvünkben, ma is keletkeznek újak és újabbak. Aki titokban értesít valakit valamiről, az *leadja a drótot*. Ha valaki gyorsan távozik valahonnan, az *elhúzza a csíkot*, ha pedig nemcsak gyorsan, hanem észrevétlenül is teszi ezt, *olajra lép*. A szólások mögött egy-egy szemléletes kép áll: a táviró- vagy telefondrótok, amelyeken az információt továbbították; a repülőgépek által húzott kondenzcsík; illetve az a tény, hogy az olaj által simává, csúszóssá tett talajon gyorsan és zajtalanul lehet távozni.

Mivel ezek a szólások még nem gyökeresedtek meg az irodalmi nyelvben, csak a közvetlen hangú társalgásban használatosak.

Gyűjtsetek még hasonló szólásokat!

1. Beszéljétek meg, milyen nyomtatott vagy internetes újságokat, folyóiratokat ismertek!

2. Nézzétek meg figyelmesen a következő képeket, majd válaszoljatok a kérdésekre!

- Mit gondoltok, milyen gyakorisággal jelennek meg ezek a sajtótermékek?
- Tudjátok-e, milyen formában jelennek meg: nyomtatott vagy online?
- Szerintetek milyen témáról és milyen közönségnek szólnak? Beszéljétek meg!

A napilapok naponta, a hetilapok hetente, a folyóiratok általában kéthetente, havonta, esetleg negyedévente jelennek meg.

Az egyes sajtótermékeknek eltérő a megjelenési formájuk, tartalmuk aszerint, hogy milyen a megszólított közönség életkora, neme, érdeklődési köre (pl. a *TermészetBÚVÁR* című folyóirat főként az élővilág és a környezetvédelem iránt érdeklődőknek szól).

Hallottatok-e róla, hogy a világ legkisebb méretű újságját egy magyar nyomdász, Gécs Béla készítette el 2006-ban. A *Csabai Mérleg* című miniújság 12 oldalas, és mindössze 19x28 milliméteres, vagyis kisebb egy bélyegnél is.

A fejlécben az újság legfontosabb adatai találhatóak.

ROVARLEGEK

Futás, repülés, szárnycsapás

Egy-egy rovat az azonos témájú írásokat tartalmazza.

sebb, leggyorsabb, lyek egyben rekor- nyokkal, legfőképp c. Olyan tulajdonsá- elyek sokakat érde- valamin a szárnya- lünk meg.

gölyök közé tartozó *Hyalintra hincsi urigéri* hímje 145 kilométer/óra sebességgel képes repülni. Minthogy szakfolyóiratban nem

HÉTKÖZI HONOKFUTÁSKA

z állatvilág futórekorderének a gepárd- at tartják, ugyanis a végsebessége elér- eti az óránkénti 120 kilométert (ez 33,3- sejtműködés sebesség), igen ám, csak- egy ekkora sebességre mindössze egy-két- ergig képes, amelynek során vagy lélektől- zsákmányt, vagy féltágy az üldözésével- mertvegy lyesmit is bemutatnak az isme- rterjesztő filmek).

ragadozóval való meneküléskor bizonyára- hasznát veszi, ám a zsákmány felkutatá- sát lehetetlenné teszi. Az amerikai Cornell- Egyetem Rovartani Tanszékén dolgozó C. Gilbert professzor szerint ugyanis csúcs- sebességű futásokor nem jut elég lényem- nyiség (foton) a lehetséges zsákmány tes- nyiség (foton) a lehetséges zsákmány tes- nyiség (foton) a lehetséges zsákmány tes- nyiség (foton) a lehetséges zsákmány tes-

ma- a leg- vens- ként-

2012 / 2 NYÁR

Hogy mit láttam? Elmondhatom. | Németh Bálint, Bóth Emília, Horgos Béla, Lackfi János, Jédesz György, Polgár Teréz Eszter, Csengerly Kriszta, Miklya Zsolt versei és Kapitány Máté meséje 1

Kállay Géza > **Kövér, zöld malac** 6

Z. Korallics László > **Fénysebességű információ** 8

Gámbi Ágnes > **A fény útja** 10

Victor András > **Szembeítő különbségek** 13

... **... az üveg szeme** 16

... 18

... 20

... **szelíd áriása** 22

... **os képeit!** 24

... **rik Nán meséje, Károly Kata képei** 26

... **e Csaba verse, Keresztes Dóra rajza** 30

... **leg a többiek** 32

... **ga** 34

... 36

A cikk az egyes rovatok témájához kapcsolódó írás.

A tartalomjegyzék segítségével tájékozódhatunk a kiadványban található írásokról.

3. Hozzatok különféle, diákoknak szóló újságokat a könyvtárból! Keressétek meg bennük a fenti ábrában szereplő újságrészeket! (Ha van az iskolátokban diákújság, azt is tanulmányozhatjátok.)

4. Lapozzatok fel egy nyomtatott sajtóterméket, és nyissatok meg egy online újságot! Beszéljétek meg, melyek a hasonlóságok és melyek a különbségek a két megjelenési mód között!

5. a) Alkossatok csoportokat! Képzeljétek el, hogy az iskolai diákújság szerkesztőségének tagjai vagytok! Szerkesszétek meg az újság első számát! Először tartsatok „szerkesztői” megbeszélést, melyen

- kitaláljátok az újság címét és fejlécét;
- megvitátjátok a rovatok és a cikkek témáját;
- megtervezitek a lap megjelenését (milyen fotók, rajzok vagy egyéb illusztrációk szerepeljenek benne)!

b) Az újság tervezetének elkészítésére egy hét áll rendelkezésetekre. Az elkészült munkákat mutassátok be egymásnak!

TARTALOMJEGYZÉK

1. Tanulj tanulni! 8
2. Év eleji ismétlés 12

Igék és határozószók

3. A szófajok 18
4. Az ige fogalma 20
5. Az igeidők 24
6. Az igemódok 26
7. Az ige ragozása 31
8. A leggyakoribb igeképzők 33
9. Az igék helyesírása 35
10. A határozószó 39
11. Összefoglalás 41

Főnevek

12. A főnév 46
13. A személynevek és helyesírásuk 53
14. A földrajzi nevek és helyesírásuk 57
15. Égitestek nevei, állatnevek,
márkanevek és helyesírásuk 63
16. Intézménynevek, címek, díjak,
kitüntetések és helyesírásuk 67
17. Összefoglalás 72

Melléknevek és számnevek

18. A melléknév 74
19. A melléknevek helyesírása 80
20. A számnév 87
21. A számnév helyesírása 92
22. Összefoglalás 95

Névmások

23. A személyes és a birtokos névmás 98
24. A kölcsönös és a visszaható névmás ... 103
25. A mutató és a kérdő névmás 105

26. A vonatkozó, az általános
és a határozatlan névmás 108
27. Összefoglalás 112

Igenevek

28. A főnévi igenév 114
29. A melléknévi igenév 117
30. A határozói igenév 120
31. Összefoglalás 122

Szavak közti kapcsolatok

32. A szavak tartalmi összefüggései 124
33. A szólások eredete 126
34. Összefoglalás 130

Kommunikáció

35. A kommunikáció célja 132
36. A jellemzés 137
37. Összefoglalás 142

Könyv- és könyvtárhasználat

38. Könyv- és könyvtárhasználat 144
39. A sajtótermékek 146
40. Összefoglalás 148
41. Év végi összefoglalás 150

- Kislexikon 156
Képjegyzék 158